

İLAÇ BİLİMİNİN KISA TARİHİ

I- ECZACILIĞIN KÖKENLERİ

Tıp ve eczacılığın kökenleri hakkında elimizde kesin bilgi bulunmamaktadır. Tarihten önceki dönemlerde yaşamış olan topluluklardan kalan bazı kalıntılar ve bilhassa zamanımızda yaşayan bazı ilkel toplulukların yaşayış ve davranışlarından yararlanarak bazı sonuçlara varmakta ise de, bunların ne ölçüde doğru olduğunu saptamak olanağına sahip değiliz.. Belki de ilk insanlar bizim tahminlerimizden çok başka bir yaşayış şekline sahiptiler. Bununla beraber hastalığın en az insanlık kadar eski olduğunu kabul etmekte hiç bir sakınca bulunmamaktadır. Bazı hayvan kemik fosillerinden görülen belirtilere göre, hastalıklar ve hastalık amilleri insandan önce dünyada bulunuyordu. Bu nedenle çok eski çağlarda da, insanların hastalıklar ile savaşta bazı yöntemlerinin bulunduğunu kabul etmek gerekir. Bu dönemlerde de bazı şahısların diğerlerini iyi etmek için gayret sarf ettikleri düşünülebilir. Bu ilk iyileştiricilerin Büyücü (Afsuncu) ler olduğu sanılmaktadır. Bunlar, hasta kişiyi iyileştirmek için yalnız Büyü (sihir) den yararlanıyorlardı, ve hiç bir maddi (İlaç) kullanmıyorlardı. Bu nedenle bu ilkel dönemlerde, eczanelerden söz edilemez.

İlaçlar ile ilgili en eski bilgiler milattan 3000 yıl kadar önce yazıldığı saptanmış olan Sümer tabletlerinde bulunur. Daha sonraları, Mısır Papirüslerinde, Çin, Hint, Arap ve Acem yazmalarında bu konuda geniş bilgi vardır.

II- ESKİÇAĞ'DA ECZACILIK

Diğer alanlarda olduğu gibi eczacılık sanatının da uygar insanlığın beşiği olan , yakın doğu, (Mezopotamya, Anadolu ve Mısır) da doğduğu kabul edilmektedir. Eski çağda ilaçların genellikle bitkisel kökenli droglardan hazırlanması nedeniyle, bu dönemde eczacılık Drogları tanıma ve bunlardan basit yöntemlerle , ilaç hazırlama düzeyinde bulunuyordu.

III- ORTAÇAĞ'DA ECZACILIK

Avrupa'nın tam bir cehalet dönemi yaşadığı bu çağda, islam ülkeleri Eskiçağ uygarlığı dönemi bilginlerinin eserlerini koruma, kendi dillerine çevirme ve bunları anlama işlemlerini büyük bir başarı ile yapmışlar ve bilhassa anatomi, botanik, kimya, ve eczacılık alanlarında önemli ilerlemeleri gerçekleştirmişlerdir.

A- AVRUPA

Bu dönemde her şey gibi hekimlik ve eczacılıkta bir kargaşa ve gerileme içinde idi. Ortaçağda kiliselerde meydana gelen (Manastır Tababeti) eczacılığın yapıldığı ve ilerletildiği yegane kurum olmuştur. Manastırların bahçelerinde tıbbi bitkiler yetiştirilmiş, droglar elde edilmiş, ve hekim rahipler ilaçlar hazırlamışlardır.

Bu dönemlerde hekimler hastanın kullanacağı ilaçları da hazırlamakla beraber, ilaçlarında hazırlandığı drogları (kök ve otları) toplama işini çok önceleri terk etmişlerdir. Bu gibi bitkisel drogları toplayıp, kurutup, tam veya toz edilmiş halde satan bir esnaf gurubunun daha Romalılar döneminde ortaya çıktığını görüyoruz.

Rhizotome veya Herbarii denilen bu esnaf bitkileri toplar, kurutur, drogları hazırlar, ve satışa arz ederdi. Bu esnaf osmanlı döneminde "Kökçü" olarak tanınan esnaf karşılığıdır. Bunların yanında " Pigmentarii " veya " Seplasiari " denilen diğer bir esnaf gurubu daha bulunuyordu. Bunlar kendi ülkelerinde elde edilen drogların yanında, dış ülkelere gelen drog ve baharatları da dükkanları da satıyorlardı. Bu gurup Osmanlı İmparatorluğunda Aktarlara karşılık olan esnaftır.

Roma İmparatorluğu döneminde yukarıda sayılan drog satıcısı esnaf yanında bir de "pharmacopoles" denilen esnaf gurubu meydana gelmiştir. Bunlar ilkel maddelerden ilaç hazırlayıp hastalara verirlerdi. Bu esnaf, dükkan sahipleri (Sellularii) veya geziciler (circulatores) olmak üzere ikiye ayrılıyordu. İkinci gurubun dükkanı yoktu, sokak sokak gezerek, bu günkü seyyar satıcılar gibi hazırladıkları ilaçları gezerek satarlardı.

Altıncı yüzyıldan itibaren hekimler ilaç hazırlama görevlerini hemen hemen terk etmişlerdir. Bu dönemde hekimler reçete yazmaya, ve pigmentariuslar da reçeteye göre ilaç hazırlamaya başlamışlardır. Yani artık hekimler ilaç hazırlama sorumluluğunu bırakmışlar ve o zamana kadar yalnız ilaç ilkel maddesi drogları satan kişiler reçete doğrultusunda ilaç hazırlama işini de almışlardır. Bununla beraber bu ayrılık çok yavaş gerçekleşmiş, hekimlik ve eczacılığın birbirinden tam olarak ayrılması için yüzyıllar geçmesi gerekmiştir.

İlk hastalık iyileştiricilerin ilaç kullanmaya başlamaları ile eczacılık mesleği doğmuş olmakla beraber, aynı şahsın hem hekimlik ve hem de ilaç hazırlama işlemlerini yapması nedeniyle bu iki mesleğin ayrılması çok uzun zaman almıştır.

Hekimlerin ilaç yapımını terk etmelerinden bir süre sonra, birçok esnaf gurubu ilaç hazırlama işini üstlenmiş ise de bu işi de zamanla bilhassa (Apothicaire) denilen esnaf gurubu üzerine almıştır. Bunlar ilaçları hekimin reçetesine uygun olarak hazırlar ve hastalara verirlerdi. Bu nedenle bu zümre basit bir tacir değil bir sanat erbabı olarak kabul edilirdi.

Alman imparatoru Friedrich II. (1211- 1250) nin 1230- 1240 yıllarında yayınladığı emirnamelerin eczacılık mesleği yönünden büyük bir önemi vardır. Bu emirnameler ile eczacılık mesleği, tıp mesleğinden belirgin bir şekilde ayrılmıştır.

Paris Belediye reislerinden Etienne Boileau'nun 1268 yılında yayınladığı (Livre des Metiers) meslekler kitabında Apothicaire'ler bağımsız bir meslek olarak gösterilmektedir.

B- BİZANS

Hıristiyan imanına dayanan Bizans tababeti dünyadan ümidini kesmiş, hasta, günahkar ve talihsizlere hitap eden dogmatik bir tababet idi. Hastalık ve ölüm genellikle tanrı işi kabul edilirdi. Allah yapacağını bilirdi. Ölüm saçmışsa demek ki istediği öyle idi. Kul buna karşı gelme cesaretini nasıl gösterebilirdi ? Bu nedenle bu dönemde hastalığın seyrini tetkik etmeye ve ilaçlara önem verilmiyordu.

C- İSLAM

Bu devirde Bağdat'taki ilk halifelerin himayesi altında, Hippocrate, Galen, Dioscorides, ve diğer önemli tıp üstatlarının eserleri, Yunanca asıllardan veya Süryaniceden Arapçaya çevrilmiştir. Bu çeviriler sayesinde asılları kaybolmuş olan bir çok Grek ve Roma eseri zamanımıza kadar gelebilmiştir.

Müslümanlar tarafından ilk hastane El- velid bin Abdümelik tarafından 706 yılında Dimaşk (Şam) da kurulmuştur. Sonradan Mısır, Suriye, Irak ve Anadolu'da bir çok hastane yapıp çalışmaya açılmıştır. Bütün bu hastanelerin kurulma ve işletilmelerinin başlıca nedeni, fakir ve kimsesizleri, tıbbi imkanlara kavuşturmaktır. Bunlar aynı zamanda iç hastalıkları ve göz hastalıkları hekimleri, cerrah ve eczacıların çalıştığı birer tıp merkezleridir. Zamanla bu konuda öğretim de yapan müesseseler haline gelmişlerdir.

Lokman Hekim, İslam aleminde, eczacıların piri sayılmaktadır. İslam tebebetinin ilerlemesinde Türk kökenli hekimlerin (İbn- Sina , Razi gibi) de büyük katkıları olmuştur.

ZAMANIN BAZI ALİMLERİ

Dinaveri (Dinavari)- Abu hanife Ahmed bin Davud (820 - 895) Dinaver İranda doğmuş, Basra, Küfe, ve İsfahan şehirlerinde yaşamış ansiklopedik bir alimdir. Din, dil, astronomi, matematik ve botanik ile ilgili 20 den fazla eseri vardır.

Abu Reyhan Biruni (973- 1051) Hive Türkmenistan'da doğup Gazne'de ölmüş olan bir tabii ilimler bilginidir. 100 den fazla eseri bulunmaktadır.

İbn Sina, Abu Ali (980- 1037) Buhara'lı büyük alim, filozof ve hekimdir. Batı alemin de Avicenna olarak tanınmaktadır.

Al- Gafiki, Abu Cafer Ahmed bin Muhammed (Ölümü - 1165) Devrinin en büyük eczacı ve nebatatçısıdır.

IV. – XIX YÜZYILLARDA AVRUPADA ECZACILIK

V– XVI. yüzyılda başlayan Rönesans (yeniden doğuş) hareketi, XVI. Yüzyılda bütün Avrupa'ya sarmış ve her alanda olduğu gibi tıp ve eczacılık alanlarında da büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Eczacılık tıptan tamamen ayrılmış, tıbbın metodlarını terk ederek kimya alanındaki çalışmalara yönelmiştir.

Bu dönemde yalnız eczacılık sertifikasına sahip olanların eczane açabileceği, ilacın yalnız eczacı tarafından yapılabileceği, eczane işletmesinin yalnız eczacıya ait olduğu, hastanelerin yalnız hastanede yatan hastalara ilaç verecek eczaneler açabileceği gibi, bu günde geçerliliğini koruyan prensipler kabul edilmiştir.

Diğer mesleklerde olduğu gibi, başlangıçta eczacılık mesleği de tamamen pratik olarak öğreniliyordu. Yani mesleği öğrenmek isteyenler bir ustanın yanına çırak olarak giriyor, uzun yıllar süren çıraklık döneminden sonra, kalfa ve nihayet bir pratik sınavlardan geçirilerek usta (Osmanlılar döneminde bu şahıslara eczacı ustası ismi veriliyordu) ünvanını alıyor ve eczane açma hakkını kazanıyordu.

Avrupa ülkelerinde XVI. – XVIII. Yüzyıllarda çıraklık 14– 16 yaşlarında başlar ve 4– 10 yıl sürerdi. Eczacı çoğalmasını ve buna bağlı olarak rekabeti önlemek için, ustaların genellikle bir tek çırak almasına izin verilirdi. Bu nedenle mesleği öğrenmek için yanına çırak girecek bir eczacı ustası bulmak pek kolay değildi. Çırak olarak genellikle zengin ailelerin (çıraklık ücretini ustaya kolaylıkla ödeyebilmesi için) hekim veya eczacıların çocukları veya bunların akrabalarının çocukları kabul edilirdi. Çırağın ayrıca, reçeteleri okuyup anlayabilecek kadar Latince bilmesi ve bundan başka dindar olması istenirdi.

Genellikle 3–4 yıl içinde çırak kalfa ünvanını alırdı. Bu dönemde kalfa ustasının gözetiminde çalışsa da, ustaya yardımcı olur ve bu nedenle ustadan küçük bir ücret alırdı. Kalfalık dönemi genellikle 6 yıldır.

Çıraklık döneminin sonunda, ustasından başarı sertifikasını almış olanlar, şehrin tanınmış eczacıları ve Tıp fakültesinin bazı öğretim üyelerinden oluşan bir jüri karşısında, bir sınava alınırdı. İmtihan teorik (reçete okuma, latince, ilaç hazırlama tekniği) ve pratik (tıbbi bitkileri ve drogları tanıma) olarak yapılırdı. Bu imtihanları kazananlar, jüri önünde, yapılması ustalık isteyen bir ilacı hazırlayarak bu alandaki bilgi ve becerilerini gösterirlerdi. Yapılan ilaç (şaheser) kabul edildikten sonra, çırak eczacı ustası ünvan ve haklarını kazanırdı.

XV– TÜRKLERDE ECZACILIK

Tıp ve eczacılık tarihi kitaplarında Arap, Çin, Hint ve İran Tababet ve eczacılığı hakkında etraflı bilgiler bulunurken, Türk eczacılığı veya Türk Tababeti hakkında hemen hemen hiçbir bilgi yoktur. Bunun başlıca nedeni bu konuya ait yayın ve materyal noksanlığı ve bu konuya ilgi duyan araştırmacıların azlığıdır.

A- ORTA ASYA TÜRKLERİ DÖNEMİ

Orta Asya Türklerindeki hekimlik ve eczacılık hakkındaki bilgilerimiz çok azdır. Bu konu ile ilgili en önemli kaynağımız, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi hocalarından merhum Ord. Prof. Dr. Reşit Rahmeti Arat'ın 1930- 1932 yıllarında Berlin de yaptığı yayınlara dayanmaktadır.

R.R.Aratın yaptığı çevirilere göre Türk- Uygur döneminde Orta Asyada ki eczacılık hakkındaki bilgilerimizi aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

1- İlaç Şekilleri: Merhem, İnfüzyon, Dekoksiyon, Toz, Karışım, Usare, Macun, Hamur, Hap, Pastil, Süpposituar.

2- İlaç Hazırlama Teknikleri: Ateşe gömerek, kaynatma, kaynatarak köpük elde etme, gölgede kurutma, belli bir miktara kadar uçurma, sıcak külde pişirme, hafif ateşte ısıtma, yanmayı önlemek için sürekli karıştırma, maddeyi yakarak kül elde etmek

3- Aletler: Elek, havan, kaynatma kabı, ateş kabı, ağırlık ölçüleri, bakır kap, kaynatma kabı, süzme kabı, kıyma tahtası, değirmen, kaşık, kevgir, süzgeç, çanak, tava, keten torba

4- Ölçüler: Türk- Uygurlar kendilerine has ağırlık ve hacim ölçülerini kullanıyorlardı. İlaçların alınacak miktarları içinde, kaşık, bıçak ucu, mercimek kadar, büyük bir kap kadar, gibi terimler kullanmışlardır.

5- Droglar: Bunlar bitkisel (60 kadar) hayvansal (70 kadar) ve anorganik (10 kadar) kökenli olmak üzere 3 grup altında toplanmaktadır.

Burada dikkati çeken husus hayvansal kökenli drogların bitkisel kökenli olanlarından sayıca fazla olmasıdır. Halbuki aynı dönemde Avrupa ve Doğu ülkelerinde, bitkisel drogların miktarı hayvansal drogların miktarından çok daha fazladır. Bu vesile ile Türk - Uygurların hayvancılıkla olan yakın ilgisi ile açıklanabilir.

B- SELÇUKLULAR

İLAÇLAR VE ECZACILIK

Selçuklular döneminden eczacılık ve kullanılan ilaçlar hakkında bize bilgi veren en önemli eserler El- Biruni ile İbn El-Baytar'ın kitaplarıdır.

Biruni'nin kitabının önemi devrinde kullanılan ilaçlar hakkında verdiği bilgiler yanında mesleğinin, etraflı ve gerçek, bir tarifini de vermesidir. İslam dünyasında, haklı olarak Eczacılığın Babası ünvanını almış olan Biruni (973- 1051) zamanımızdan yaklaşık bin yıl önce eczacıyı aşağıdaki şekilde tarif etmiştir.

' Saydelani veya saydenani (eczacı) diye; basit ilaçların (drogların) hangi nev'inin iyi olduğunu ve bunlardan hangisinin üstün tutulması ve seçilmesinin gerektiğini öğrenmeyi ve Tıp ilminin tanınmış kişileri tarafından ortaya konulup herkesçe kabul edilmiş bulunan terkipleri, en geçerli metod ve teknikleri kullanarak, en iyi şekilde hazırlamayı kendine zanaat edinmiş kişiye derler. '

C- OSMANLILAR

İLAÇLAR:

Osmanlı İmparatorluğunun ilk dönemlerinde hekimlik yapmak için bir hekimin yanında çalışarak bir şeyler öğrenmeye veya bir Tıp Medresesi' ne devam ederek bir belge almaya ihtiyaç yoktur. ' Mütetabbib ' denilen bazı şahıslar dilediği gibi hasta tedavi ederlerdi. Bunlar ilaç hazırlayıp hastaya verdikleri gibi tılsım ile de uğraşırlardı.Tedavi için hastalara şifa tası ile okunmuş sular içirir veya üzerinde dini yazılar bulunan gömlekleri hastalara giydirerek tedavi etmeye çalışırlardı. Bunların bir kısmı hekimliğin kendilerine babadan kalma bir meslek olduğunu da iddia ederlerdi.

Hekimlik veya ilaçlar hakkında hiçbir geçerli bilgisi bulunmayan bu kişilerin hasta tedavi etmesini önlemek amacıyla 1573 yılında Sultan Selim II (1524- 1574) Hekimlik yapacak kişilerin hekimbaşı tarafından imtihan edilmesi ve imtihanı kazananlara bir belge verilmesine ve ancak belgesi olanların hekimlik yapabilmesine dair bir hüküm çıkartmıştır.

Bir çok kişinin, halk sağlığına zarar verebilecek bir biçimde, mütetabbiblik yapmaya devam ettiklerinin görülmesi üzerine Osmanlı Tıp Meclisi toplanarak "Tababeti Belediye İcrasına Dair Nizamname" hazırlanmış ve bu tüzük 1861 yılında yürürlüğe girmiştir.

Bunlar Osmanlı İmparatorluğunu döneminde Hekimlik ve Eczacılık sanatlarının yürütülmesine dair düzenleyici ilk tüzüklerdir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ilaç, ilkel maddelerin sağlanması ve halk ilaçlarının yapılması işi aktar denilen bir esnaf gurubu tarafından yürütülüyordu. Bunların miktarı 19. yy ortalarında, yalnızca İstanbul'da, 500 civarında idi .

Drog ticaretinin merkezi İstanbul'da Mısır çarşısında bulunuyordu.

Aktar (Attar):

İlaçların yapılmasında kullanılan bitkisel, hayvansal ve madensel ilkel maddeleri (drog) satanlar için kullanılan kelimedir.Bu kelimenin arapçası (Attar) Güzel kokular satan kelimesinden geldiği bazı sözcüklerde kayıtlı ise de S. Ünver bunun doğru olmadığını, bu kelimenin akkar kelimesi ile ilgili olduğunu söylemektedir.

Bizanslılar Döneminde drog ticaretinin merkezi İstanbul idi. Bu şehirde drog ticareti ile uğraşanlar kokucular (bunlar koku, boyar madde ve baharat satma hakkına sahiptirler), aktarlar (eczaneler), baharatçılar ve kökçüler olarak sınıflandırılıyorlardı. Bunların kar hadleri devlet tarafından saptanıyordu. Saptanan kar miktarı, diğer esnaftan daha yüksekti.Mesela baharatçılara saptanan kar haddi % 16 iken kasap, balıkçı, mezeci ve fırıncılara saptanan kar haddi % 4 idi.

Evliya çelebi xvii. Yüzyılın ortalarında istanbul'da sağlık ile ilgili maddeleri satan dükkanların miktarı hakkında aşağıdaki adetleri vermektedir.

Attar: 2000, ilaç suları satan : 500, macuncular: 300, gül sucular: 41, amberciler: 35, buhurcu: 25, ilaç yağları: 8, ayrıca birde ot bulucular esnafı bulunduğunu kaydeder.

Mısır çarşısı:

İstanbul'un Eminönü semtinde bir kapalı çarşıdır. Bu çarşının yerinde Bizanslılar döneminde Makron emvolos adıyla bilinen bir kapalı çarşı bulunuyordu ve semtte museviler oturuyordu. Çarşının yapılmasıyla burada oturan Yahudiler buradan Balata nakledilmişlerdir. Çarşı, Yeni Cami (valide cami)'nin yapılışı sırasında bu camii ye gelir getirmek amacıyla yapılmıştır. Camiinin yapılışı Sultan Murad III 'ün eşi (Sultan Mehmed III 'ün Annesi) Safiye Sultan tarafından başlatılmıştır.İnşaata 10 muharrem 1006 (1597 m) tarihinde Mimar Davut ağa tarafından başlanmış ve uzun bir duraklamadan sonra Sultan Mehmet IV. Ün annesi Hatice Turhan Sultan tarafından Mimar Mustafa ağa'ya tamamlattırılmıştır(1663- 1664). Çarşının hakiki mimarı Mustafa ağadır.

Yeni camii külliyesine dahil olan Mısır çarşısı, sonradan ilave olmayıp, camii ile birlikte yapılmıştır.

Bina önceleri medrese olarak kullanılmıştır.Burada yaşayan mollaların ayaklanması üzerine çarşıya çevrilmiştir.Mısır çarşısı L biçiminde bir bina olup 6 kapısı vardır. İlk devirde çarşıya Valide Çarşısı veya Yenikapı Çarşısı ismi verilmiş ise de 18.yy ortalarından itibaren Mısır çarşısı ismiyle tanınmıştır. Buna sebep burada satılan drog ve baharatın genellikle Mısır yoluyla gelmekte olmasıdır.

Bina çarşı haline getirildikten sonra aktar ve pamukçulara tahsis edilmiştir. 6 kapısından 3 tanesi (Yeni Cami, Haseki, Çiçek pazarı) pamukçulara, 3 tanesi (Balık pazarı, Hasırcılar, Ketenciler) aktarlara ayrılmıştır. Bu dönemde çarşıda bulunan 100 dükkandan 49 u aktarlara geri kalanları ise pamukçu ve yorgancılara verilmiştir.

Aktarlara ait olan dükkanlar, iki kısımdan ibaretti. Önde ahşap o,parke halinde satış yapmaya ve drog kaplarını sıralamaya yarayan bölüm, arkada ise depo ve imalathane olarak kullanılan kısım bulunuyordu. Geceleri dükkanların önleri ahşap kepenkler ile kapatılırdı.Dükkanların önlerinde ahşap süslemeler bulunur, droglar ise özel biçimli cam kavanoz, toprak çömlek, tahta veya teneke kutularda saklanırdı. Bazı dükkanların saçaklarında dükkanların kolayca tanınmasını sağlayan bir sembol (yangın kulesi, küçük bir kayık, devekuşu yumurtası, makas, püskül gibi) bulunurdu. Bu semboller yardımıyla halk dükkanı kolayca bulabiliyor ve başkalarına tarif edebiliyordu.

2- ECZACILIK VE ECZANELER

Anadolu'da ilk eczaneler Selçuklu döneminde kurulan hastanelerde açılmıştır. Bunların ilki de Kılıç Arslan'ın kızı Gevher Nesibe Sultan'ın vasiyeti üzerine, 1206 yılında Kayseri'de yapılmış olan Gevser Nesibe Sultan Şifahanesi'nde bulunmaktadır.

Hastane eczanelerinde drog sağlamak ve ilaç hazırlamak işleri ile görevli uzman kişiler bulunuyordu. Hastane vakfiyelerinde bunların isimleri, görevleri, özellikleri ve aldıkları ücretler hakkında bilgiler vardır.

Bursa Darülfıfası vakfiyesi (1400) 'nde bu hastanede ilaç hazırlama işleri ile ilgili olarak saydalan , şerbetiyan, uşşaban olmak üzere üç unvan sayılmaktadır.

Fatih (1470), Süleymaniye (1555) ve Edirne (1486) Darülfıfalarının vakfiyelerinde drogları sağlayan, ilaç ve macunları yapan kişiler için Aşşab, Şerbetçi, Edviyeküp gibi meslek isimleri kayıtlıdır.

Bu kişiler genellikle ilaç hazırlamakla görevli iseler de, yaptıkları ilaç şekline veya işe göre, isimleri değişmektedir. Yani ilaç hazırlayan kişiler arasında bir uzmanlaşma bulunmaktadır.

Süleymaniye Darüşşıfası'nın vakfiyesinde bu hastanede çalışanlar arasında Eczacıdan başka Eczacı Kalfası , ilaç Kılarcısı, ve İlaç Vekilharcı gibi ilaçların yapımı, muhafazası ve satın alınması gibi işler ile ilgili kişilere de yer verildiğini görüyoruz.

İstanbul'da Avrupa'daki emsallerine benzer ilk özel eczanelerin XVIII yüzyılın ortalarında yabancı uyruklu eczacılar tarafından açıldığını ve Kırım savaşı (1854) sırasında Avrupa devletlerinin orduları ile birlikte İstanbul'a gelen yabancı hekim ve eczacıların etkisi ile sayılarının arttığı sanılmaktadır. Bu tarihlerde İstanbul' da tamamı yabancı uyruklulara ve azınlıktan olan kişilere ait 45 eczane bulunuyordu. Bu eczanelerin çoğu Beyoğlu (pera) ve Galata semtlerinde toplanmıştı.

İstanbul'da halen çalışmakta olan en eski eczane 1757 (1171 hicri) yılında Bahçekapı semtinde (Hamidiye cad. no: 32) açılmış olan ' İki kapılı eczahane) dir. Bu eczanenin ilk defa kimin tarafından açıldığı bilinmemektedir.1891 yılında Eczacı Gorgi Tülbentçiyan'a geçmiştir. 1902 yılında ise Batis Gorgi Tülbentçiyan (1883 - 1957) (Sivil Tıbbiye Mektebi, Eczacı kısmı 1902 yılı mezunu) devralmıştır. Bu eczacı , eczanenin 1957 yılına kadar sahibi olmuş ve 1946 yılında Bahçekapı'dan Talimhane semtine (Aydede cad no: 8) nakletmiştir. Bu eczacını vefatı üzerine oğlu george Tülbentçi (İstanbul eczacılık okulu 1953 mezunu) tarafından yönetilmeye başlanmıştır.

İki kapılı eczane bugün Taksim, Talimhane semtinde (Şehit muhtar cad. no: 13) halk sağlığına hizmet etmektedir. Eski döneme ait, isminden başka hemen hemen hiçbir şeye ait değildir.

1850 yıllarından önce İstanbul'da eczacılık genellikle, bir eczane idaresi için gerekli her türlü bilgiden yoksun, pratisyenler tarafından yapılıyordu. Bu tarihlerde Askeri Tıbbiye Mektebinin

Eczacı sınıfında diplomalı eczacı yetiştiriliyor ise de, bunlar yalnız ordunun ihtiyacını karşılıyor ve bu nedenle de şehir eczaneleri usta- çırak yöntemine göre yetişmiş eczacılar tarafından işletiliyordu.

1831 yılında Beyoğlu semtinde çıkan büyük yangında bu bölgede bulunan hemen bütün eczaneler yanmış ve Askeri Tıbbiye Mektebi kimya hocalarından A. Celleja Bey'in Hekimbaşı Behçet Mustafa efendiye ricası üzerine, Beyoğlu ve Galata semtlerinde eczane sayısını 25 olarak saptayan fermanın çıkarılması sağlanmıştır.

Bu ferman uyarınca bu bölgede uzun süre eczane miktarı 25 olarak muhafaza edilmiştir. Bu sınırlama sonucu olarak eczane açmak gedik usulü uygulanmaya başlanmıştır. Yani bu bölgede eczane açmak için burada eczanesi olan birisinden veya eczane sahibinin varislerinden eczane açma hakkını satın almak gerekiyor ve Ruhsat devri için bazen çok yüksek fiyatlar isteniyordu.

1852 yılından sonra bu bölgede gedik uygulaması zayıflamış ve sınırlamaya karşın yeni eczanelerin açıldığı görülmüştür. Bu dönemde eczacılık ustası (Maitres en pharmacie) miktarı fazlalaşmış ve bu nedenle de bu kişiler eczacılık yanında hekimlik de yapmaya başlamışlardır.

Bu dönemlerde eczanelerde gece nöbeti uygulaması henüz uygulanmıyordu, ilaç ve drog fiyatları da fevkalade yüksek bulunuyordu.

2 şubat 1861 (22 Recep 1277) tarihinde yürürlüğe giren (Belediye ispençiyarlık sanatının icrasına dair nizamname) (Reglement sur l'exercice de la pharmacie civile) ile eczacıların çalışmaları bir nizama sokulmak istenmiş ve bunun için bir çok yeni hüküm ve zorunluluklar getirilmiştir. Bu tüzük ile Eczacılık bağımsız bir sanat ve meslek olarak kabul edilmiş ve eczanelerin Avrupa düzeyinde kurumlar haline getirilmesi ön görülmüştür.

Bu dönemde eczaneler, reçete kabul ve ilaç yapım bölümü (laboratuvar) olmak üzere iki kısımdan ibarettir. İki bölüm arasında bulunan küçük bir pencere laboratuvar ile giriş kısmı arasındaki ilişkiyi sağlamaktadır. Reçeteler bu küçük pencereden laboratuvara verilir ve yapılmış ilaçlarda yine bu pencereden alınırdı.

Droglar özel tahta kutularda veya çekmeceli dolaplarda saklanıyordu. Çekmeceler veya kutuların üzerinde drogların isimleri Latince veya Fransızca olarak yazılırdı.

Merhemler ve ya hulasalar özel porselen kaplarda saklanırdı. Bunlar genellikle Fransa'da yapılmış, silindir biçiminde, üzeri yıldız yazılı ve kapaklı porselen kavanozlardır.

Sıvı ilaçlar ve yağlar değişik şekilli cam şişelere konuluyordu. Bunların üzerilerine konulan etiketler genellikle Fransızca yazılmıştır.

Her eczanede gram, miligram ve santigrama hassa olmak üzere 3 adet terazi bulunurdu. Kullanılacak maddenin hassasiyetine göre bu terazilerden birinde ölçüm yapılırdı.

İlaçlar hazırlandıktan sonra, şekline göre, kutu veya şişeye konulur, ağzı veya kapağı, mühür mumu veya eczanenin özel mühürü ile, mühür bozulmadan açılmayacak şekilde, mühürlenirdi. Bu usul 1940 yıllarına kadar sürdürülmüştür.

TÜRK ECZACILAR

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türk ve Müslüman eczacıların adedi çok azdır. Bunun başlıca iki nedeni bulunmaktadır. Birinci neden, Türk ve İslamların eczacılığı esnaflık kabul ederek bu mesleğe itibar göstermemeleri, ikincisi ise ' Eczacılık stajı ' için çalışılacak eczane bulmanın zorluğudur. 1890 yıllarına kadar İstanbul' da eczane sahiplerinin hemen tümü gayrimüslim idi. Bunlar yanlarına Müslüman çırak almayı kabul etmedikleri gibi, Müslümanlarda genç çocuklarını, çırak olarak, Gayrimüslim bir kişinin yanına göndermeyi arzu etmiyorlardı.

İlk Türk eczane sahiplerinden Ethem Pertev de çıraklık yaparak staj belgesi almak için bir eczane bulmakta güçlüklerle karşılaşmıştır. Sonunda amcası, zamanının tanınmış hekimlerinden Dr. Hacı Nafiz Paşanın (1839- 1929) araya girmesi ile mesele halledilmiştir.

Dr. Nafiz Paşa hükümet katında girişimlerde bulunarak Türk gençlerinin eczane stajlarını askeri ve sivil hastanelerin eczanelerinde yapabilmelerini sağlamış ve bu şekilde Türk gençleri de eczacı sınıfına girme olanağına kavuşmuşlardır.

Askeri Tıbbiye Mektebinden 1840, Sivil Tıbbiye Mektebinden 1870 yılından itibaren, az miktarda Türk ve Müslüman eczacı mezun olmuş ise de bunlar genellikle ordu ve devlet hastanelerinde görev almışlardır. Bu nedenle de şehirlerdeki özel eczaneler uzun süre yalnız yabancı uyruklu ve ya azınlıklardan olan eczacılar tarafından açılmış ve yönetilmiştir.

Türk eczacılar, İstanbul'da özel eczane açmaya 1888 yılından itibaren başlamışlardır. Bu yıl İstanbul'da aşağıda isimleri yazılı, iki Türk eczacısı özel eczane sahibi bulunuyordu.

Ali Kadri: Kumkapı no: 29

Arif Kalfa: Avrat pazarı no: 78

1890 yılında İstanbul'da yaklaşık olarak 265 eczane bulunuyordu. Bunlardan, aşağıda isimleri yazılı, yalnız 4 tanesi Türk kökenlidir.

Eşref İbrahim: Kantarcılar no: 62

Hamdi, Ahmet: Zeyrek sokağı no: 1 , Unkapanı

Reşit Mehmet: Salma Tomruk

Sait Mustafa: Yeni mahalle no: 92, Hasköy

1885 nüfus sayımına göre İstanbul'un nüfusu 873.565 kişidir. Buna göre bu dönemde İstanbul'da yaklaşık 3300 kişiye bir eczane düşmektedir.

Aynı yıl Anadolu illerinde bulunan eczane sayısı şöyledir.

Adana: 5, Ankara: 2, Bursa: 7, Diyarbakır: 8, Edirne: 7, Erzurum: 4, İzmir: 40, konya: 2 ve Trabzon: 3

10 yıl sonra, yani 1900 yıllarında, İstanbul'daki özel eczane sayısı 217 civarına düşmüştür. Bunlar arasında aşağıda isimleri yazılı, yalnız 10 eczanenin sahibi Türk kökenlidir.

Ahmet Hamdi: vezneciler

Ali Haydar: bab-ı Ali caddesi no: 32

Ali Süreyya: Divan yolu no: 171

Beşir Kemal: Bahçekapı

Cemal Mehmet Kazım: Üsküdar İskele Cad.

Ethem Pertev: Aksaray no: 188

Hasan Rauf: Divanyolu

Mehmet Kazım: Beşiktaş İskele sokağı karşı no: 90

Lütfi İbrahim: Pangaltı , Çayır cad.

Nüşet Ahmet: Divan yolu, no: 108

ECZACILIK ÖĞRETİMİ

Avrupa'da olduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğu döneminde de, 19.yüzyılın ortalarına kadar, eczacılık mesleği bir ustanın yanında tamamen pratik olarak öğreniliyordu. Teorik öğretim Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane de ' Eczacı Sınıfının açılması ile başlamıştır.

1- Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şahane (Askeri Tıp Mektebi 1839)

2- Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye-i Şahane (Sivil Tıp Mektebi 1867)

3- Haydarpaşa Askeri Sağlık Mektebi (1876)

4- Şam Tıp Mektebi (1903)

5- Eczacı Mektebi (1909)

Bu yüksek okullara gitmek için Rüştiye (ortaokul) ve idadi (lise) mekteplerini bitirmiş olmak gerekirdi. Bu Mekteplerde öğrenime devam etmek isteyenler için, özel olarak bu mekteplere öğrenci yetiştiren Rüştiye ve İdadiler de var idi.Eczacı ve veteriner Rüştiyesi Eyüpte , Tıbbiye İdadisi(Tıp Lisesi) ise Çengelköy' de bulunuyordu.

ECZACILIK MEKTEBİ

(Eczacı Mekteb-i Alisi, Ecole Superiure de Pharmacie)

İkinci Meşrutiyetin ilanından (23 temmuz 1908) sonra Mekteb-i Mülkiye Maarif Nezaretine bağlanmış, Mualimler Meclisi kurulmuş ve bu Meclis , öğretim ve eğitim ile ilgili kararlar almaya başlamıştır.

Maarif Nezaret-i Meclis-i İلمي Reisi (Maarif Nazırı) Emrullah Efendi'nin bir yazısı üzerine 9 kasım 1908 günü toplanan Muallimler Meclisi Eczacı ve Dişçi Mekteplerinin bütçelerini ayrı ayrı yaparak Emrullah Efendiye gönderme kararı almıştır.

Bu Şekilde, Bütçelerin ayrılması sonucu, Eczacı ve Dişçi Mektepleri, 9 kasım 1908 tarihinde özerk birer kurum haline gelmiştir.

MESLEK KURULUŞLARI

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, eczacılar tarafından aşağıdaki cemiyetler kurulmuştur.

1- Societe de Pharmacie de Constantinople (Cemiyet-i Eczacıyan der Asitane Adliyye) İstanbul eczane sahipleri tarafından 9 haziran 1879 günü İstanbul'da kurulmuştur.

Cemiyet , eczaneleri mali yönden güçlendirerek geçinmelerini sağlamak ve aralarındaki haksız rekabeti önlemek için: Eczane adedinin sınırlandırılmasına, bütün eczanelerin uyacağı bir ilaç tarifesinin yürürlüğe konulması, diplomatsız eczacıların çalışmalarının önlenmesi, gece nöbet tutulması, aktar, depo ve hekimlerin ilaç satmasının önlenmesi gibi konularda pek çok emek harcamış ve bazı yönetmelik tasarıları hazırlamış ise de, karşılaştığı yasal ve mesleki güçlükler nedeni ile bu arzularını gerçekleştirme olanağı bulamamışlardır.

2- Devlet-i Osmaniye Eczacıları Cemiyeti (Societe Pharmaceutique de l'Empire Ottoman)

1908 yılında Meşrutiyetin ilanı ile birlikte, memlekette yeni bir ortam meydana gelmiş ve meslek mensupları aralarında birlik ve yardımlaşmayı sağlamak için cemiyetler kurma girişimlerine başlamışlardır.

Eczacılar da zamanın tanınmış eczacılarında Hamdi, Ethem Pertev ve Beşir Kemal'in öncülüğünde, bir ' Eczacılar Cemiyeti ' kurmak için Haliç Fenerinde bir açık hava gazinosunda bir toplantı yapmışlardır.Bu toplantıya 250 nin üzerinde eczane sahibi (yaklaşık İstanbul'da ki eczanelerin bütün sahipleri) katılmışlardır. Bu toplantıda Devlet-i Osmaniye Eczacıları Cemiyeti adı altında bir cemiyet kurulmasına karar verilmiş ve cemiyetin idari heyeti seçilmiştir.

Devlet-i Osmaniye Eczacıları Cemiyeti (Societe Pharmaceutique de l'Empire Ottoman) ismini alan bu ikinci cemiyete, Türk olmayan hemen bütün eczacılar, birinci cemiyetten ayrılarak girmişlerdir. Bu nedenle ilk cemiyette 20 kadar Türk aza kalmıştır.

3- Societe Pharmaceutique de l'Empire Ottoman - (Devlet-i Osmaniye Eczacıları Cemiyeti)

Bu cemiyet kasım 1909 tarihinde, çoğunluğu Türk olmayan eczacılar tarafından, İstanbul da kurulmuş, ilk başkan olarak Piere Apery seçilmiş ve eczacıların sorunları üzerinde çalışmaya başlamıştır.

4- Dersaadet Ecza Tüccaranı Cemiyeti (Association des Droguistes de Constantinople) İstanbulda ecza ticareti ile uğraşan kişiler 12 mart 1921 günü toplanarak bir Ecza Tüccarları Cemiyeti kurulmasına karar vermişlerdir.

KODEKS

Osmanlı İmparatorluğu döneminde resmi bir kodeks (pharmacopoea) hazırlanmamıştır. Fransız kodeksi (Codex Francais) resmi kodeks olarak kabul ediliyordu. Cemiyet-i Tbbiye-i Mülkiye 'nin kararlarına göre eczacılar bütün preperatları Fransız kodeksine uygun hazırlamak zorunda idiler. Ayrıca F. Dorvault 'nun kitabı (L'officine, Reportoire general de pharmacie pratique) ndan da yararlanılıyordu. Bu dönemde kodeks niteliği taşıyan iki kitap yayınlanmıştır.

1- Pharmacopoea Castrensis Ottomana (Pharmacopee Militaire Ottomane) : Dr. C.A. Bernard tarafından 1844 yılında İstanbul' da basılmıştır. 161 sayfa olup metin kısmı Latince ve Fransızcadır. Ayrıca drogların türkçe isimleri (Latin harfleri ile) verilmiştir.

2- Dustur- ül- Edviye: Mekteb-i Mülkiye, Fenni ispençiyari muallimi Dr. Binbaşı Hüseyin Bey tarafından yapılmış, 1866 tarihli , Codex , Pharmacopee Francaise (Fransız kodeksi) nin Türkçe ye çevirisidir.

CUMHURİYET DÖNEMİ

Cumhuriyetin ilk yıllarında Sıhhat Vekaleti (Sağlık Bakanlığı) müfettişliğine atanmış olan Ecz. İsmail Hakkı Yeşilyurt, 1924 yılında eczacılık ve eczanelerin durumunu şöyle anlatmaktadır.

1924 yılı Ekim ayı başında, yani bundan tam 21 yıl önce (sıhhat vekaleti) müfettişliğine tayinin sırasında durum kısaca şu şekilde idi:

a- Ecza Ticarethaneleri: Mütareke yıllarında her müsaade isteyen esnafa birer Ecza Deposu ruhsatı verilmiş olup yalnız İstanbul'da 70 kadar Ecza Deposu vardı. Bunlardan yalnız 10 tanesi Muhteviyatı itibari ile Ecza Deposuna benziyorsa da, geri kalanı kirli bir şekilde ancak aktar dükkanına benziyor idi.

b- Eczaneler: İstanbul ve çevresinde bulunan eczanelerin sayısı 300 civarında idi. Bunlar bazı bölgelerde birbirine sıkışık olduğu gibi alışverişleri kıt ve dükkanları da hemen hemen boş bir vaziyette ve mali bakımdan acınacak bir halde idiler.

c- Galenik maddeler ve tıbbi müstahzarlar: Bunlardan galenik maddeler kodekse göre yapılmış ve oldukça muntazam bir halde idi. Yerli müstahzarların sayısı pek az olup bunlar ruhsatnameli idiler. Yabancı müstahzarlara gelince, bunlar gelişi güzel ve müsaadesiz girmiş olduklarından bunların ne formülleri belli ve de ne sayıları malum idi

d- Kontrol ve teftiş: O vakit yürürlükte olan 22 Recep 1277 (1861) tarihli (Belediye ispençiyarlık nizamnamesi) teftiş ve kontrolde esas olup çok eskiden yapılmış olan bu nizamnamenin mevzuatı mahdut ve zamanın ihtiyacını karşılamaktan çok uzak idi.

e- Meslekte iktisadi durum: Merhum Ethem Pertev ve Beşir Kemal gibi çalışkan birkaç meslekdaş bulunması ile beraber esaslı teşebbüslere girişmek için elde işe yarar bir sermaye de yok idi

Her alanda olduğu gibi, eczacılık alanında da Cumhuriyet dönemi ile birlikte, köklü değişiklikler olmuş ve Türk eczacılığının da çağın koşullarına uygun bir duruma gelebilmesi için her türlü gayret gösterilmiştir.

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında memleketimizde eczacılık, ecza ticareti, depoculuk ve ilaç ve galenik preparatlar yapımı büyük ölçüde azınlıklar ve yabancı uyruklu kişiler elinde veya kontrolünde idi.

Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesi ve 1928 yılında uygulanan eczanelerin sınırlandırılması kararı, bu durumu Türklerin lehine çevirmiş ve azınlıklar tarafından yönetilen bir çok eczane, depo ve imalathane Türklerin idaresine geçmiştir.

Bu yeni dönemde Türk eczacısı sonsuz bir gayret, Türklerin bu alanda da başarılı olabileceği inancı, sabır ve özveri sonucu çağdaş eczacılık kurumları yaratarak bunları yönetmeyi başarmıştır.

Bu fedakar inkilap (devrim) nesli, bütün maddi ve manevi güçlüklerle karşılık, bu gün iftihar duyduğumuz eczacılık müesseselerini kurarak memleket sağlığına hizmet etmişlerdir.

Bunların içinde Hüseyin Hüsni Arsan, Kemal Atabay, Hasan Derman, Ferit Eczacıbaşı, M. Nevzat Pısak, Dr. İ. Ethem Ulugay, İsmail Hakkı Yeşilyurt gibi şöhretleri sayabiliriz.

Cumhuriyet Hükümeti, eczacılık öğretim kurumu olarak, Kadırga semtinde köhne bir konakta öğretim yapmaya çalışan bir kurum (Eczacı Mekteb- i Alisi) devr almıştır. Zamanın Mektep Müdürü Dr. Server Hilmi (Büyükkaksoy) nin gayretleri ve Hükümet yardımları ile Eczacı Mektebine Beyazıt Meydanında bir bina sağlamış ve mektep 1926 yılında bu binaya taşınmıştır. 1933 reformu ile eczacılık öğretimin yüksek bir seviyede yapılabilmesi için Avrupadan öğretim üyeleri (K. Bodendorf , C.H.Brieskorn, P. Duquenois, A. Heilbronn ve L. Rosenthaler) getirilmiş olmasına karşılık öğretiminde istenen olanaklara (yeterli bina, araştırma laboratuvarı, apareyler ve öğretim elemanları gibi) sahip olunamamıştır. Bu nedenle Ecz. Prof. Dr. Sarım Çelebioğlu, 1950 yılından itibaren, eczacılık öğretiminin çağdaş düzeye erişebilmesinin ancak Eczacı okulunun Fakülte haline getirilmesi ile mümkün olacağı düşüncesini tekrar ortaya atmıştır.

Profesör Çelebioğlu, sonunda Okulun Fakülte haline getirilmesi için verdiği uğraşta başarılı olmuş ve bir süre Eczacılık Fakültesi öğretim üyesi olarak çalışma mutluluğuna erişmiştir.

Eczacılık öğretim kurumunun Fakülte haline getirilmesinin yararlarını savunanlardan biride Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi Materia Medika (İlaç bilgisi) öğretim üyesi Prof. Dr. Mustafa Suner olmuştur. Onun başarılı ve akıllı çalışmaları sayesinde Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Profesörler kurulu Ankara'da bir Eczacılık Fakültesi açılması için karar almış ve bu karar uyarınca Türkiye'nin ilk eczacılık Fakültesi olan Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi, 1960 yılında öğretime başlamıştır. Bunu 1962 yılında İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi izlemiştir.

ECZACILIK VE ECZANELER

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde eczaneler sadece büyük şehirlerde toplanmış olup, bazı il ve bir çok ilçede eczane bulunmuyordu.

1924 yılında İstanbul'da 300 kadar eczane (1927 yılında İstanbul'un nüfusu 690.857 kişidir) vardı. Bu eczanelerin durumunu Sağlık Bakanlığı Müfettişi Ecz. İ. H. Yeşilyurt tarafından şöyle belirtilmektedir.

İstanbul ve çevresinde bulunan eczanelerin sayısı 300 kadar olup bunlar bazı bölgelerde birbirine sıkışık olduğu gibi, alışverişi kıt ve dükkanları da hemen hemen boş bir vaziyette ve mali bakımdan da acınacak bir halde idiler.

Bu duruma bir çare bulmak, eczacıları ve eczaneleri mali bakımdan kuvvetlendirmek ve halk sağlığına yardım eden kurumlar haline getirmek için 1927 yılında 964 sayılı ' Eczaneler ve Eczacılar hakkında kanun ' çıkartılmıştır.

ECZACILIK ÖĞRETİMİ

Cumhuriyet döneminin başlangıcında Eczacı Mektebi, Tıp Fakültesine bağlı olarak 1909 yılında yerleştiği Kadirga Meydanında ki Menemenli Mustafa Paşa (halen yerinde Kadirga ilkokulu bulunmaktadır) konağında Diş hekimliği ile birlikte öğretim yapıyordu.

Mektebe 1924 yılından itibaren lise çıkışlı öğrenciler alınmaya başlanmıştır. Öğretim süresi 3 yıldır ve öğretim programı olarak Paris Eczacılık Fakültesi programlarına yakın bir program uygulanmaktadır. Öğretim programında zaman zaman değişiklik yapılmıştır. Bazı derslerin okutuldukları yıllar değiştirilmiş ve bazı yeni dersler konuları (1926 yılında ilave edilen hayati kimya ve hidroloji gibi) programa alınmıştır.

Türkiye'de eczacılık öğretim kurumları uzun süre Eczacı Mektebi, Eczacı sınıfı veya Eczacı Şubesi, gibi isimler altında ve fakat daima Tıp Mektebi veya Fakültesi'ne bağlı olarak idare edilmiştir.

ECZACILIK GÜNÜ

Bir çok meslekte olduğu gibi, eczacılık mesleğinin de bir arada toplanıp sorunlarını, meslekteki ilerlemeleri, gelecekte yapılması düşünülen işlerin toplu olarak görüşülebileceği bir "Eczacılık Günü" olmasını eczacılar eskiden beri istemektedirler.

Türk Eczacıları Birliği'nin 3. Büyük Kongresi (kasım 1958), bir eczacılık günü tarihinin saptanması hakkında karar alınmıştır. Bu karar Türk Eczacılar Birliği Merkez Heyetinin eylül 1967 tarihli toplantısında görüşülmüş ve Türkiye de ilk eczacılık eğitiminin yapıldığı kuruluş olan Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye- i Şahane (Askeri Tıp Mektebi) nin Sultan Mahmud II tarafından açıldığı gün olan 14 mayıs günü Eczacılık Günü olarak kabul edilmiş ve ilk Eczacılık Günü toplantısı 14 mayıs 1968 tarihinde İstanbul da yapılmıştır.

ECZACILIK YEMİNİ:

Eczacılık mesleği üyeleri arasına katıldığım bu andan itibaren,hayatımı insanlık hizmetine vakfedeceğime, san'atımı hakkaniyetle icra edeceğime ve bilgilerimi insanlık aleyhinde kullanmayacağıma, mesleğim dolayısıyla öğrendiğim sırları saklayacağıma, hastanın sağlığını baş kaygım olarak telakki edeceğime meslektaşlarıma saygı göstereceğime, düşkünleri her hususta gözeticeğime,ve onlara yardım edeceğime, din, milliyet, ırk, parti ve sosyal sınıf farklarının vazifemle vicdanım arasına girmesine müsaade etmeyeceğime hocalarıma karşı hürmet ve minnettarlığı ömrüm boyunca muhafaza edeceğime, namusum ve vicdanım üzerine and içerim.

HİPOKRAT YEMİNİ :

Hekim Apollon Aesculapions, Hygia Panacea ve bütün Tanrı ve Tanrıçalar adına. And içerim, onları tanık ve şahit tutarım ki, bu andımı ve verdiğim sözü gücüm kuvvetim yettiği kadar yerine getireceğim. Bu sanatta hocamı, babam gibi tanıyacağım, rızkımı onunla paylaşacağım. Paraya ihtiyacı olursa kesemi onunla bölüşeceğim. Öğrenmek istedikleri takdirde onun çocuklarına bu sanatı bir ücret veya senet almaksızın öğreteceğim. Reçetelerin örneklerini, ağızdan bilgileri şifahi bilgileri ve başka dersleri evlatlarıma, hocamın çocuklarına ve hekim andı içenlere öğreteceğim. Bunlardan başka bir kimseye öğretmeyeceğim. Gücüm yettiği kadar tedavimi hiçbir vakit kötülük için değil yardım için kullanacağım. Benden zehir isteyene onu vermeyeceğim gibi, böyle bir hareket tarzını bile tavsiye etmeyeceğim. Bunun gibi bir gebe kadına çocuk düşürmesi için ilaç vermeyeceğim. Fakat hayatımı, sanatımı tertemiz bir şekilde kullanacağım. Bıçağımı mesanesinde taş olan muzdariplerde bile kullanmayacağım. Bunun için yerimi ehline terk edeceğim. Hangi eve girersem gireyim, hastaya yardım için gireceğim. Kasıtlı olan bütün kötülüklerden kaçınacağım. İster hür ister köle olsun erkek ve kadınların vücudunu kötüye kullanmaktan mazarattan sakınacağım. Gerek sanatımın icrası sırasında, gerek sanatımın dışında insanlarla münasebette iken etrafımda olup bitenleri, görüp işittiklerimi bir sır olarak saklayacağım ve kimseye açmayacağım.

DÜNYANIN EN ZOR MESLEKLERİNDEN BİRİMİ GRUPTA EDEN ECZACI
VE DOKTOR DOSTLARIMIZI TAFOLUNUR...